

19. Tolmachova, V.S., Kovtun, O.M., Hordiienko, O.V., Kornilov, M.Yu., Vasylenko, S.V. (2008). Modern terminology and nomenclature of organic compounds: navch.-metod. posibnik. Ternopil: Navch. knyha – Bohdan [in Ukrainian].
20. Tsymbal, N.A. (2007). Modern Ukrainian terminology of organic chemistry : monohrafiia. Uman : RVTs «Sofiiia» [in Ukrainian].
21. Tsymbal, N.A. (2001). Formation of Ukrainian terminology of organic chemistry in the 90s of the twentieth century : Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].
22. Tsymbal, N.A. (2012). Ukrainian chemical terminology : navchalnyi posibnik. Uman : Uman. derzh. pedahoh. un-t im. Pavla Tychyny. [in Ukrainian]
23. Tsymbal, N.A. (2015). Ukrainian chemical terminology : navchalnyi posibnik. Uman : Uman. derzh. pedahoh. un-t im. Pavla Tychyny. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 18.12.2021
Отримано після доопрацювання 16.01.2022
Прийнято до друку 24.01.2022

УДК 316

Цитування:

Зіменко О. Є. Феномен інформаційного впливу у науковому середовищі: теорії, дефініції. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 1. С. 90–97.

Zimenko O. (2022). The phenomenon of informational influence in the scientific environment: theories, definitions. *Library science. Record Studies. Informology*. 1, 90–97 [in Ukrainian].

Зіменко Олександр Євгенович
аспірант кафедри інформаційної,
бібліотечної та архівної справи
Харківської державної академії культури
<https://orcid.org/0000-0001-6979-2569>
asp_zimenko_oleksandr@xdak.ukr.education

ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ У НАУКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ТЕОРІЇ, ДЕФІНІЦІЇ

Мета роботи. У статті розглядаються підходи до вивчення інформаційного впливу. Досліджуються основні концепції та розуміння інформаційного впливу. Визначаються ознаки, складові та особливості інформаційного впливу в сучасному світі. Аналізуються різні точки зору щодо вивчення феномену інформаційного впливу провідних українських та світових вчених, розглядаються дефініції та аспекти вивчення феномену у різних наукових галузях. Виділення позитивного та негативного підходу до вивчення інформаційного впливу. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні компаративного аналізу, історико-логічного методу та синтезу. **Наукова новизна** роботи полягає в аналізі ґрунтовних публікацій з теми інформаційного впливу, а також висвітленні основних наукових точок зору стосовно цього феномену та різних аспектів вивчення феномену інформаційного впливу, у виокремленні дефініцій феномену серед низки наукових спеціальностей, у демонстрації спектру вивчення інформаційного впливу та актуальності цього вивчення, а також у виділенні позитивного та негативного підходів до вивчення феномену інформаційного впливу. **Висновки.** Інформаційний вплив з часом змінювався, і відповідно змінювалася його концепція. Втім, тривалий час ця тема є однією з найпоширеніших в сучасному світі. Нами висвітлені основні точки зору стосовно теорії та дефініцій інформаційного впливу у науковому середовищі, проаналізовані наукові публікації з цієї тематики, загалом виділено та проаналізовано спектр наукових точок зору стосовно інформаційного впливу. Інформаційний вплив – актуальне та

багатогранне явище, яке розглядається вченими різних галузей науки у позитивному та негативному ключі. Вчені виокремлюють різні аспекти феномену, але слід зазначити, що інформаційний вплив як явище потребує більш ґрунтовного вивчення та систематизації як з боку українського, так й з боку світового наукового товариства.

Ключові слова: інформаційний вплив, інформація, медіа, соціальні мережі, інформаційна війна.

Zimenko Oleksandr
graduate student departments
of information, library and archival affairs
Kharkiv State Academy of Culture

THE PHENOMENON OF INFORMATIONAL INFLUENCE IN THE SCIENTIFIC ENVIRONMENT: THEORIES, DEFINITIONS

*The purpose of the article is to consider approaches to the study of information impact. The basic concepts and understanding of information impact are studied. The signs, components, and features of information influence in the modern world are determined. Different points of view on studying the phenomenon of informational influence of leading Ukrainian and world scientists are analyzed, and definitions and aspects of studying the phenomenon in different scientific fields are considered. Isolation of positive and negative approaches to the study of information demand. The **research methodology** consists of the application of comparative analysis, historical-logical method, and synthesis. The **scientific novelty** of the work is the analysis of thorough publications on the topic of information impact, as well as highlighting the main scientific views on this phenomenon and various aspects of studying the phenomenon of information impact, highlighting definitions among a number of scientific specialties, as well as in the allocation of positive and negative approaches to the study of the phenomenon of information impact. **Conclusions.** The influence of information has changed over time, and its concept has changed accordingly. However, for a long time, this topic is one of the most common in the modern world. We highlighted the main points of view on theories and definitions of information impact in the scientific environment, analyzed scientific publications on this topic, in general, and identified and analyzed a range of scientific views on information impact. Information impact is a relevant and multifaceted phenomenon, which is considered by scientists in various fields of science positively and negatively. Scientists highlight various aspects of the phenomenon, but it should be noted that the information impact as a phenomenon requires more thorough study and systematization by both the Ukrainian and the world scientific community.*

Key words: information influence, information, media, social networks, information war.

Актуальність теми дослідження. Проблема інформаційного впливу займає провідне місце серед історичних та сучасних досліджень науковців з усього світу. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та процес глобалізації за останні кілька десятиліть призвели до підвищення швидкості та ефективності поширення інформації. Відповідно, серед негативних наслідків цього явища визначним стала інформаційна війна, яка включає в себе використання різноманітних засобів інформаційного впливу. Як наслідок, потреба захисту від дезінформації породила потребу в детальному дослідженні інформаційного впливу та методів боротьби з ним.

Дослідженню цієї проблематики присвячувалися роботи багатьох видатних вчених, серед яких можна виділити наступних: В. Різун, О. Дашевська, В. Ільганаєва, О. Курбан,

В. Соколов, В. Ткаченко, Б. Холод, Р. Чалдіні та інші.

Аналіз досліджень і публікацій. В першу чергу, досліджуючи історію аналізу та розуміння інформаційного впливу, маємо відзначити внесок українських та зарубіжних вчених. Слід відмітити, що важливого значення стали набувати саме дослідження інтернет-впливу на свідомість людей. У 2015 році О. Дашевська досліджувала значення інформації та інформаційної парадигми в геополітиці [3, 7]. У результаті дослідження вона констатувала наявність значного впливу інформаційних факторів на геополітику України. Серед таких факторів особливу роль відіграють інформаційні технології як засіб передачі повідомлень, а також сама специфіка відповідних повідомлень.

Далі О. Курбан досліджує в 2016 році важливі аспекти сучасних інформаційних війн в

інтернет-просторі [11, 131]. Відповідно визначається, що сучасні технології, а також специфіка соціальних, економічних і політичних умов розвитку сучасного світового товариства впливають на характер та особливості сучасних війн, що визначає актуальність досліджень з цієї теми [11, 87].

У 2020 році В. Ткаченко досліджує засади та особливості інформаційного впливу як виду інформаційного забезпечення державного управління у воєнній сфері, зокрема в Збройних Силах України [20, 67]. Дослідник визначив, що питання інформаційного забезпечення системи державного управління у військовій сфері в Україні не опрацьоване належним чином.

Р. Чалдіні в своїх працях досліджує психологію впливу та її особливості [21, 154]. За Р. Чалдіні, психологія впливу — це відповідний вплив на мислення і поведінку іншої людини за допомогою спеціально визначених психологічних методів. Відповідно, маніпуляторам легше домогтися послуху від групи людей, ніж від однієї людини. Отже, Чалдіні робить висновок, що для того, аби протистояти інформаційному впливу, у будь-якій ситуації потрібно зберігати індивідуальність.

На відміну від Чалдіні Г. Почепцов розглядає інший аспект інформаційного впливу. В роботах вчений вводить термін «сміслової війни», а також розкриває його зміст [15, 229].

В. Різун досліджує комунікативні впливи та маніпуляції. Згідно з думкою вченого, контроль визначається відповідною можливістю відстежувати наміри, погляди та думки людей та суспільства в цілому. Для досягнення таких цілей використовується планування змісту медіаторів [16, 71]. Дж. Брайант досліджував аспекти маніпуляцій ЗМІ. Ефективним внеском Дж. Брайанта в науку можна вважати критичний аналіз історії вивчення феномену медіа-впливу, а також його основних теорій. Роботи Дж. Брайанта мають практично-прикладну спрямованість і присвячені дослідженню формування девіантної поведінки суб'єкта, що піддається впливу медіапродукції певного змісту [1, 65].

Мета дослідження: аналіз основних наукових точок зору щодо феномену інформаційного впливу, демонстрація сталості інформаційного впливу як феномену; демонстрація актуальності висвітлення інформаційного впливу у наукових колах, виокремлення специфіки інформаційного впливу як феномену.

Виклад основного матеріалу. За свою багатовікову історію людство пережило кілька технічних революцій. Останньою на

сьогоднішній день стала революція інформаційно-комунікаційних технологій. Ця революція спричинила розрив між старими та новими інформаційними підходами та створила нове інформаційне суспільство. Внаслідок цієї революції попит на нові інформаційні технології зріс, саме тому інформаційні технології стали найважливішим ресурсом сьогодення, а класичні інформаційні процеси відійшли на другий план. Завдяки цьому феномену можемо спостерігати посилення інтересу до нових інформаційно-комунікаційних технологій як з боку компаній, так й з боку окремих осіб. Відповідно, зріс попит на інформаційні технології, та постало питання належності та достовірності інформації.

Побудова глобального інформаційного суспільства сьогодні є закономірним процесом, що базується на постійному впливі нових інформаційно-комунікаційних технологій на всі сфери життєдіяльності людини, національно-соціальні та міжнародні відносини [4, 44].

Сьогодні в Україні існує тенденція до зростання зовнішнього негативного інформаційно-психологічного впливу, пов'язаного з напруженою політичною ситуацією.

В. Соколов вказує, що в цілому світ стає дуже вразливим до появи нових деструктивних впливів, викликів, загроз які, як наслідок, збільшують частоту атак [18, 73].

Напружена політична ситуація у світі в цілому та між окремими державами, а також загальна нестабільна політична ситуація в Україні передбачають поширення провокаційної та неправдивої інформації в ЗМІ та соціальних мережах, створення фейкових публікацій та груп. Поширеною є практика створення фейк-сайтів в українському інформаційному просторі. Адреси таких сайтів подібні до відомих назв інтернет ЗМІ, але мають незначне відхилення, тим самим, вводячи користувачів в оману з метою публікації фейкових новин про ситуацію в Україні.

Також активне використання соціальних мереж призводить до потенційного поширення некоректної та неправдивої інформації [23, 156]. Проте слід зазначити, що впливу фейкової інформації на індивідуальні та колективні рішення приділено недостатньо уваги у наукових колах. Хоча проблема є актуальною, адже згідно з думкою вчених [15, 245], значна частина людей лише частково слідкує за правдивістю соціальної інформації, не проводячи факт-чекінгу, таким чином спираючись на фейкову інформацію.

Вищеназвані фактори призводять до збільшення кількості недостовірної новинної інформації, що спричиняє політичну та соціальну напругу в світі та спотворює політичні меседжі

та імідж як України, так й інших країн, в залежності від адресата новинного меседжу [13, 540]. Відповідно важливого значення набуває потреба визначення поняття інформаційного впливу, його особливостей, рівня ризику та методів боротьби з фейками та дезінформацією.

Розглядаючи дефініцію інформаційного впливу, варто відзначити, що «Тлумачний словник» визначає вплив у декількох значеннях як-от:

дію, яку певна особа, предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета.

силу авторитету або влади [17].

Також існує визначення впливу на законодавчому рівні.

Інструкція з проведення аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 грудня 2017 року № 1007, визначає вплив як ймовірні (прогнозовані) наслідки реалізації загрози або виникнення інших явищ і чинників, які не становлять загрозу, але можуть вплинути на сферу безпеки державного кордону [9, 3].

Таким чином, під впливом розуміється сила дії або певні дії одного суб'єкту щодо іншого. Отже, можемо визначити, що серед складових інформаційного впливу мають бути:

суб'єктна сторона (той, хто впливає або здійснює вплив);

об'єкт впливу;

інструмент впливу (що визначає, якими засобами такий вплив здійснюється);

методи такого впливу (спосіб здійснення);

цілі впливу.

Відповідно, основоположник теорії інформації К. Шеннон визначав, що термін «інформація» став популярним завдяки швидкому розвитку кібернетики [24, 351]. Він розглядав інформацію як комунікацію і зв'язок, у процесі яких усувається невизначеність.

Відзначимо, що ні тлумачний словник, ні законодавчі документи не надають визначення саме інформаційного впливу. Отже, є доцільним визначити підходи до розуміння інформаційного впливу серед вчених. Відзначимо, що досить часто інформаційний вплив розглядається в контексті інформаційної війни.

Б. Юськів визначає інформаційний вплив як цілеспрямоване виробництво і поширення спеціальної інформації, яка безпосередньо впливає на функціонування інформаційно-психологічного середовища суспільства [22, 45].

В. Петрик визначає інформаційний вплив як організоване цілеспрямоване застосування спеціальних інформаційних засобів і технологій

для внесення деструктивних змін у свідомість особистості, соціальних груп чи населення (корекція поведінки), в інформаційно-технічну інфраструктуру об'єкта впливу та/чи фізичний стан людини [6, 165]. О. Брик відзначає, що інформаційний вплив завжди є психологічним [2, 5]. В. Деркачов визначає, що інформаційний вплив – це цілеспрямоване застосування політичними опонентами дипломатичних, військово-демонстраційних, економічних, політичних, інформаційних та інших засобів для впливу на думки, настрої, почуття іншої сторони з метою послабити її волю [10, 28].

Таким чином, можемо зазначити, що існує позитивна і негативна концепція інформаційного впливу. В основі позитивної лежить інформаційний вплив як складова державної безпеки сучасної держави, а негативна розглядає інформаційний вплив як загрозу безпеці. Відповідно, це залежить від цілей впливу та його суб'єктів.

Б. Кобільник, А. Гізун вказують, що, у першу чергу, об'єктом інформаційно-психологічного впливу є свідомість людини. Тому засоби впливу базуються на психології та соціальній інженерії. Розвиток цих наук посилюється використанням інформаційних технологій у сфері комунікацій, які дають можливість охопити велику аудиторію [5, 7].

Загалом, згідно з думкою вчених, інформація створюється та поширюється серед населення, проходить через свідомість людей, і, таким чином, використовується для впливу на суспільно-політичні процеси [5, 8].

Наразі відзначимо, що особливо важливого значення набуває використання сучасних соціальних мереж та засобів масової інформації для спричинення відповідного впливу на людей.

Дж. Брайант вказує, що різні види медіа-впливу можуть по різному корегувати людську свідомість. Це залежить від характеру інформації, що надається медіа-платформами, а також від ставлення людей до різних видів інформації, яке є суто індивідуальним. Відповідно, такі види інформаційного впливу вивчаються як окремі сфери та поділяються за характером впливу на аудиторію: насильство в ЗМІ, новини, інформаційні кампанії, реклама, політична пропаганда, розважальна медіа-продукція тощо [1, 214]. Варто зазначити, що А. С. Томпсон вказує, що негативний вплив ЗМІ – це дуже давній процес [1, 267].

Важливо вказати, що саме завдяки сучасним досягненням у розвитку соціальних мереж та засобів масової інформації стає можливим одночасний вплив на велику групу

людей. Проте такий вплив є короткочасним, враховуючи особливості роботи соцмереж. Також слід зазначити, що відповідний інформаційний вплив може проявитися через деякий час [6, 58]. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що для досягнення стабільного та тривалого ефекту має бути розроблена та застосована ціла система постійно діючих методів та інструментів інформаційного впливу.

На цьому базується концепція Effects-Based Operations, яка розрізняє ефекти первинного, вторинного, третинного порядків. Свідомість людини налаштована на сприйняття лише нещодавніх, найближчих у часі наслідків, які не можуть бути віддаленими в часі. Разом з цим, первинні наслідки при їх подальшому розвитку можуть мати значно більший коефіцієнт впливу з найменшими витратами [10, 29].

Сутність концепції визначена в порядку «механізм», «дія» та «ефект». Таким чином, завершальний етап — це ефект, створений конкретним інформаційним впливом, що є результатом відображення встановленого впливу на психологічний стан ворожої сторони інформаційного конфлікту.

Розглядаючи проблематику впливу засобів масової інформації у контексті інформаційної агресії, І. Мудра, Є. Сінькова визначають інтернет-ресурси інформаційного впливу на прикладі Російської Федерації. Наприклад, вчені розглядають інтернет-ЗМІ під назвою «Молот правди», що використовує псевдо новини та маніпулювання громадською думкою через публікацію провокаційних матеріалів як основного інструменту інформаційного конфлікту. Вчені виділили ще декілька інтернет-ресурсів, де також можна прочитати багато статей, спрямованих на підрив авторитету влади та військових. Дослідники вважають, що повідомлення про військові та політичні інциденти мають на меті підірвати довіру до класичних ЗМІ та змінити громадську думку. Як приклад, Мудра та Сінькова розглядають оперативний новинний сайт V-news, що публікує відео під фальшивим заголовком, який насправді є вирізкою з українського телеканалу [12, 45].

Проте інформаційний вплив у сучасному контексті має як негативний, так і позитивний вплив. Зокрема О. Ткаченко розглядає інформаційний вплив як один із видів інформаційного забезпечення системи державного управління [20, 68].

Досліджуючи засади інформаційного впливу, варто відзначити, що в цілому інформаційний вплив розглядається як складова

загрози відповідно до інформаційної війни сьогодення, і меншою мірою — як частина державної безпеки. Таким чином, підходи до розуміння інформаційного впливу та інформаційних загроз змінюються з часом. Значні зміни в суспільно-політичному житті, а також значні події і явища відбуваються під впливом поступової трансформації мислення людини [19, 145].

Відповідно Г. Почепцов визначає, що загалом інформаційні війни створюються на стратегії резонансу, коли одна комунікативна складова починає функціонувати у такий спосіб, щоб замінити собою усі можливі інші складові [14, 389]. Для цього можуть застосовуватися дипломатичні методи, пропагандистські та інформаційно-психологічні кампанії, робота ЗМІ тощо [16, 78].

В. Ільганаєва визначає зміст та значення бібліотек, як осередків формування інформаційної безпеки. Відповідно, місією бібліотечних закладів в сучасному світі є доступ до інформації [7, 11].

В умовах нестабільної політичної ситуації на світовій арені, особливого значення набуває необхідність врахування негативних інформаційно-психологічних наслідків інформаційного впливу, а також захист національного інформаційного простору, інформаційна безпека та гарантія інформаційного суверенітету як України, так й інших держав. [8, 29].

Н. Онищенко визначає, що, «враховуючи сучасну ситуацію в глобальному та українському інформаційному просторі, вкрай важливо знайти методи виявлення, знешкодження, нейтралізації і запобігання поширенню недостовірної інформації» [13, 537].

Серед основних методів протидії інформаційному впливу Р. Чалдіні виділяє наступні:

осмислення будь-якої ситуації. Відповідно важливим є критичний погляд на речі, а рішення не можуть прийматися необдуманно;

розгляд всіх можливих варіантів.

важливо уникати нав'язаних позицій [21, 148].

Цифрова революція змінила спосіб доступу людей до інформації та її обміну. Зокрема, за останні кілька десятиліть спостерігається значне збільшення джерел ЗМІ та обсягу доступної інформації [25, 51]. Крім того, зростаюча недовіра до традиційних ЗМІ призвела до збільшення частки споживання новин у соціальних мережах та інших шляхів передачі інформації. Такий полегшений і більш різноманітний доступ до інформації, можливо,

міг б підвищити здатність людей приймати зважені рішення, але, в той самий час, таке інформаційне перевантаження різко збільшує труднощі перевірки інформації, розуміння проблеми або прийняття ефективних рішень [25, 74]. У деяких випадках це також порушило довіру людей та суспільства до влади. Нещодавно з'явилися докази того, що фейкові новини можуть поширюватися швидше і впливати на людей глибше, ніж правдива інформація, особливо якщо вони містять політичний контент [25, 86]. У цьому контексті існує сильна потреба додаткових досліджень цієї теми з боку українських та світових науковців.

Іншою проблемою є значне перевантаження інформаційних ресурсів, що ускладнює процес перевірки інформації. Процес комунікації та передачі інформації став настільки швидким, що поширився по всьому світу, сильно вплинув на життя людини та спричинив кардинальні зміни в глобальному соціальному просторі. Також слід зазначити, що великого значення інформаційний вплив набуває під час пандемії COVID-19, адже масова інтернетизація всіх сфер життя людини призвела до суттєвого зростання дезінформації в суспільстві.

Наукова новизна роботи полягає в аналізі ґрунтовних публікацій з теми інформаційного впливу, а також висвітленні основних наукових

точок зору стосовно цього феномену та різних аспектів вивчення феномену інформаційного впливу, у виокремленні дефініцій феномену серед низки наукових спеціальностей, у демонстрації спектру вивчення інформаційного впливу та актуальності цього вивчення, а також у виділенні позитивного та негативного підходів до вивчення феномену інформаційного впливу.

Висновки. Висвітлено основні точки зору провідних вчених щодо теорії та дефініцій інформаційного впливу. Виділено позитивний і негативний підходи до розуміння інформаційного впливу. Відповідно, позитивний вбачає в інформаційному впливі спеціально регульовану державну політику, негативний – протидію та підрив державної інформаційної безпеки. Загалом можна сказати, що інформаційний вплив – багатогранне явище, яке розглядається вченими з різних точок зору. Актуальність цієї теми зумовлена багатьма факторами, починаючи від політичної, закінчуючи епідеміологічною ситуацією у світі. Загалом, незважаючи на великий спектр точок зору стосовно інформаційного впливу, дефініція цього феномену потребує більш ретельного вивчення з боку дослідників.

Список використаних джерел

1. Брайант Дж., Томпсон С. Основи впливу ЗМІ. Київ : Вільямс, 2004. 419 с.
2. Брик О. М. Психологія впливу. Київ: Київ.- Могил акад., 2012. 18 с.
3. Дашевська О. В. Інформаційний вплив на геополітичне самовизначення країни. *Актуальні проблеми політики зб. наук. пр.* / за ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2015. Вип. 55. С. 3–11
4. Дзьобань О. Л. Інформаційна безпека у проблемному полі соціокультурної реальності: монографія. Харків : Майдан, 2010. 260 с.
5. Єжунінов В. В. Інформаційна складова сучасних державно-суспільних відносин: проблема дефініцій. *Публічне адміністрування: теорія та практика: зб. наук. праць*. Дніпропетровськ, 2010. Вип. 1. С. 1–10.
6. Жарков Я. М., Компанцева Л. Ф. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. Київ: Наук.- вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
7. Ільганаєва В. О. Місія бібліотеки в комунікаційному просторі сучасності // Бібліотека ВУЗа на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали междунар. науч.-практ. конф., Днепропетровск, 22-23 апр. 2010 г. Д.: Изд-во Днепрпетр. нац. ун-та залізничнор. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2010. С. 10–14.
8. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. Київ: Humanitarian vision. Vol. 2, № 1, 2016. С. 27–32.
9. Інструкція з проведення аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 грудня 2017 року № 1007. Відомості Міністерства Внутрішніх Справ України (МВС). Київ : Парлам. Вид-во, 2017. 7 с.
10. Кобільник, Б. Ю., Гізун А. І. Роль інформаційно-психологічних впливів у інформаційній війні. *Актуальні задачі та досягнення у галузі кібербезпеки : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 23–25 листоп. 2016 р.* Кропивницький : КНТУ, 2016. С. 28–29.

11. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі : навч. посіб. Київ : ВІКНУ, 2016. 286 с.
12. Мудра І., Сінькова Є. Інструменти інформаційної війни проти України в інтернет-ЗМІ // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів, 2019. Вип. 883. С. 42–47.
13. Онищенко Н. М. Питання достовірності новинної інформації в умовах зовнішніх негативних інформаційних впливів. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2017. Вип. 48. С. 535–545.
14. Почепцов Г. Г. Информационные войны. Киев : Ваклер. 2001. 576 с.
15. Почепцов Г. Г. Смысли і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах ; пер. з рос. Тамари Гуменюк. Київ : Києво-Могилянська акад., 2016. 312 с.
16. Різун В. В. Теорія масової комунікації. Київ : Прогрес, 2008. 260 с.
17. Словник української мови. Академічний тлумачний словник в 11 томах. Київ: Наукова думка, 1970—1980.
18. Соколов В. І. Методи і засоби підвищення інформаційної та функціональної безпеки безпроводових мереж передавання даних. Київ : Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, Київ, 2019. 120 с.
19. Ткаченко В., Войт С., Завгородний К., Холод Б. Введение в теорию причинности следствий : концептуально-аналитический альманах : у 7 т. Днепр : ДУАН, 2019. Т. 7 : Неосферная экономика : принципы, подходы, методология / под общ. ред. В. Ткаченко. 252 с.
20. Ткаченко В. А. Інформаційний вплив як вид інформаційного забезпечення в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : зб. наук. пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського. Київ, 2020. С. 65–71.
21. Чалдіні Р. Психологія впливу. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 352 с.
22. Юськів Б. М. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інформаційні війни». Рівне: РІС КСУ, 2003. 55 с.
23. Jayles Bertrand, Escobedo Ramón, Cezera Stéphane, Blanchet Adrien, Kameda Tatsuya, Sire Clément and Theraulaz Guy 2020 The impact of incorrect social information on collective wisdom in human groups, 2020 – 245 p.
24. Soni Jimmy, Goodman Rob 2018 A Mind at Play: How Claude Shannon Invented the Information Age, 2018. 384 p.

References

1. Bryant J. (2004) Fundamentals of media influence. Kyiv: Williame [in Ukrainian].
1. Bryant J. (2004). Fundamentals of media influence. Moscow: William Publishing House [in Russian].
2. Bryk O. M. (2012). Psychology of influence. Kyiv: Kyiv-Mohyla. Acad. [in Ukrainian].
3. Dashevskaya O. V. (2015). Information influence on geopolitical self-determination of the country. Actual problems of politics coll. Science. ex. : S. V. Kivalov (ed.) NU "OYUA", South Ukraine. gender center. problems. Odesa: Phoenix, 55, 3-11 [In Ukrainian].
4. Dzoban O. L. (2010) Information security in the problem field of socio-cultural reality: monograph Kharkiv: Maidan [in Ukrainian].
5. Yezhunin V. V. (2010). Information component of modern state and social relations: the problem of definitions. (Vols 1), (pp. 1-10). Dnepropetrovsk. Public administration: theory and practice: collection. Science. work. [in Ukrainian]
6. I. M. Zharkov & L. F. (2012) Kompantseva. History of information and psychological confrontation: textbook. Kyiv: Nauk.- ed. Department of the National Security Service of Ukraine [in Ukrainian].
7. Ilganaeva V. O. (2010). Mission of the library in the communication space of modernity. University Library at a new stage of development of social communications: international materials. scientific-practical conf., (pp. 10-14). Dnipro: Dnepropetrovsk Publishing House. nat. University of Railways. transp them. acad. V. Lazaryan [in Ukrainian].
8. Pnytska U. (2016) Information security of Ukraine: current challenges, threats and mechanisms to counter negative information and psychological influences. (Vols. 2), (pp. 27-32). Kyiv: Humanitarian vision [in Ukrainian]
9. Instruction on risk analysis in the State Border Guard Service of Ukraine (2017, December 11) № 1007. The Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Kyiv: Parlam vyd-vo [in Ukrainian].

10. Kobilnyk, B. Yu. (2016). The role of information-psychological influences in information warfare. Actual tasks and achievements in the field of cybersecurity: materials All-Ukrainian. scientific-practical Conf. (Vols. 1), (pp 28-29). Kropyvnytskyi: KNTU [in Ukrainian].
11. Kurban O. V. (2016) Modern information wars in network online space. Kyiv: WIKNU [in Ukrainian].
12. Mudra I., Sinkova E. (2019). Tools of information war against Ukraine in the Internet. (vols. 883), (pp. 42-47). Lviv: Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic" [in Ukrainian].
13. Onishchenko N. M. (2017) Questions of reliability of news information in terms of external negative information influences. (vols. 48), (pp. 535-545). Kyiv: Scientific works of the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky [in Ukrainian].
14. Pocheptsov G. G. (2001) Information wars. Kyiv: Vakler [in Russian].
15. Pocheptsov G. G. (2016) Meanings and wars: Ukraine and Russia in information and semantic wars (T. Humeniuk, Trans). Kyiv: Kyiv-Mohyla. Acad. [in Ukrainian].
16. Rizun V. V. (2008) Theory of mass communication. Kyiv: Prosvita [in Ukrainian].
17. Dictionary of the Ukrainian language. Academic Interpretive Dictionary (1970-1980). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
18. Sokolov V. Y. (2019) Methods and means of improving information and functional security of wireless data transmission networks Candidate thesis, Kyiv: Institute of Telecommunications and Global Information Space of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
19. Tkachenko V. & Voit S. & Zavgorodniy K. & Kholod B. (2019) Introduction to the theory of causality of consequences: conceptual-analytical almanac: in 7 volumes. Vol. 7: Neosphere economy: principles, approaches, methodology. V. Tkachenko. (ed.) Dnipro: DUAN [in Russian].
20. Tkachenko, V. A. (2020). Information influence as a type of information support in the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine, (pp. 65-71). Kyiv : Collection of scientific works of the Center for Military Strategic Studies of Ivan Chernyakhovsky National University [in Ukrainian].
21. Chaldini R. (2017) Psychology of influence. Kharkiv : Family Leisure Club [in Ukrainian].
22. Yuskiv B. M. (2003) Reference syllabus of lectures on the subject "Information Wars". Rivne: RIS KSU [in Ukrainian].
23. Jayles Bertrand, Escobedo Ramón, Cezera Stéphane, Blanchet Adrien, Kameda Tatsuya, Sire Clément and Theraulaz Guy 2020 The impact of incorrect social information on collective wisdom in human groups, 2020 – 245 p. [in English].
24. Soni Jimmy, Goodman Rob 2018 A Mind at Play: How Claude Shannon Invented the Information Age, 2018 – 384 p. [in English]

*Стаття надійшла до редакції 19.12.2021
Отримано після доопрацювання 17.01.2022
Прийнято до друку 22.01.2022*